

ART

Rouault i la curiosa repercussió de la seva espiritualitat

ARNAU PUIG

És interessant verificar, a través d'una àmplia exposició d'obra pictòrica i de gravat de Georges Rouault que, en un moment donat dels anys 40 del segle passat, un dels nostres més decisius artistes joves d'aquell moment, Joan Ponç, feia una obra molt similar a la de l'artista francès. És obvi que en aquelles circumstàncies nostres no era pas precisament Rouault un dels models més provocatius a seguir; hi havia el cubisme, el surrealisme i l'expressionisme com a relíquia i record nostre d'un passat que ens obligaven a oblidar, i que va ser per aquestes línies que avançaren els joves més inquiets.

Es pot dir que Rouault és perfectament classificable entre els expressionistes, però en aquella circumstància nostra la icònica religiosa que caracteritza l'artista francès no era, precisament, la més adient, atès que estàvem envoltats de capellans i rodejats de rosaris de viacrucis agraïts

o de consolació. I els inquiets el que volíem era canvi i llibertat expressiva. És cert que en una exposició d'art francès modern que s'havia presentat el 1945, Rouault hi figurava, però el veïem com a expressionista, no com un missatger de sentiments cristians.

En Ponç estava fent en aquell moment un art que ell mateix classificava de cezanià; ho havia dit a en Rogent, a qui considerava el seu mestre. El preocupava la construcció del quadre per mitjà del color. Però de sobte, l'any 1946, en Ponç s'arrenda a fer aquells quadres que, evidentment, són expressió d'una espiritualitat interna, personal, que ell mateix plasma a través d'una imatgeria que ofereix una desdificació de tipus cristià, per una certa similitud de contingut escenogràfic.

LLECINT ELS CLÀSSICS GRECS

Aquell any, dramàtic per a ell, a més de pintar, Ponç llegeix Unamuno i els tràgics grecs. Aquella icònica, a més d'una

certa reminiscència dels esquemes cezannians, que permeten la presentació de temàtiques en forma de natura morta, li pot venir dels records d'escola sobre escenes de l'Evangelí, induïts, però, des dels comentaris i versions que en pugui donar en els seus textos l'eximi i polèmic pensador basc.

És obvi que hi ha una inquietud anímica que el fa treballar segons aquells esquemes representatius. En Ponç, impulsivament, totes les nits elabora al seu estudi, amb temàtica entre bíblica i humana, aquarel·les i guaixos sobre paper. Cada matí ens en mostra una gran quantitat. Nosaltres ho entenem tot com una mofa i un escarni a la religió que se'n està predicant al carrer; tanmateix veïem en aquells dibuixos gestuals i vibrants l'eclosió d'una necessitat de recuperar la puresa i la simplicitat.

És cert que havíem vist en blanc i negre alguna imatge sobre Rouault, i és així com classifiquem aquells treballs.

QUADRE DE GEORGES ROUAULT DEL 1907

Però no hi ha entre nosaltres cap reflexió que ens impulsi a atribuir aquella realitat creativa a una influència estilística procedent de l'artista francès; a en Ponç li sorgia així.

40 ANYS ABANS DE ROUAULT

Tot això ho recordo ara en veure com quaranta anys abans Rouault havia seguit un camí similar. Als vint anys entra en contacte amb un personatge d'espiritualitat especial, Gustave Moreau. Per fer una síntesi del seu ideari, transcriuré unes paraules dedicades a comentar el treball que fa sobre la intencionalitat icònica del mite de Prometeu: "Vull mostrar que l'home pensant, disposat al sacrifici, es troba inserit en una vida de sofriment i a la mercè de l'horror i la matèria. D'acord, doncs, amb la lògica del sentiment, em nego a rebairar l'àliga, el més noble dels animals, a la condició de botxí i turmentador d'aquesta figura lliurada al seu destí". Així, l'àliga i Prometeu són vícti-

mes propiciatòries d'un fat inexorable. L'obra de Moreau es basava en aquesta submissió inexplicable. Crec que Rouault va seguir, en la seva pintura religiosa, aquesta mateixa convicció.

La redempció vindria del compliment del mateix destí i l'art en seria una via de penitència. Crec que Joan Ponç així va entendre la seva tasca; no va demanar mai explicacions i, en canvi, en va donar moltes sobre el que anava descobrint amb el seu de sacrifici, que no va negar mai, però del qual tampoc va renegar. En Ponç buscà el seu botxí en l'espontaneïtat visceral que sorgia d'ell.

Rouault creia que posseïa una certa visió interior que convertia l'artista en un heroi que aixecava els vels de la injustícia. Per això la seva icònica és sempre la del sacrifici, la del sotmetiment forçat i el de la trampa dels encobridors del món de la degradació humana. Per això el seu llenguatge fauve

► ► ►

ART & CO

PILAR PARCERISAS

Poesia sobre la mort: Feia temps que els poetes d'aquest país no descabdellaven interrogants sobre l'absurditat d'aquest món. Un *dolce farniente* semblava haver-se apoderat de la veu del poeta, però un món cada cop més convuls i més difícil d'empassar està tornant les coses al seu lloc, potsers, en el fons, allà on han estat sempre, en l'animalitat devoradora i cruel de l'ésser humà, incapaç de millorar amb la racionalitat els gestos més primitius de barbàrie que dominen les guerres i la destrucció. A la força, l'art s'ha de tornar polític, no per fer-ho veure, que d'aquest també n'hi ha, sinó perquè

esdevé una necessitat natural dels temps que vivim. I aquest cop, Josep M. Calleja no ha pogut callar, no s'ha pogut estar de dedicar una exposició a assenyalar, fer preguntes i insistir que cal reflexionar des de la poesia en el marc d'un món global.

Notícies d'arreu: Josep M. Calleja presenta a la galeria H₂O del carrer Verdi, 152, l'exposició *ENSW/NEWS*, un títol que per ell mateix ja és una mostra de poesia visual; *news*, que vol dir *notícies* en anglès, i les mateixes lletres combinades d'una altra manera donen com a resultat l'orientació *East, Nord, Sud, West*, en totes direccions. Calleja que, al costat d'Àngels Ballbé, ha estat un dels impulsors de la poesia visual de

la nova generació de poetes del tombant dels anys 70 als 80, ha pres justament retalls de paper de diari d'aquesta època sobre els quals ha actuat assenyalar la mort, la guerra, el periodisme com a reflex d'una realitat salvatge i cruel al llarg del temps en què la guerra i el dolor no només no han desaparegut d'aquest món, sinó que sembla que han augmentat: "Aquest matí érem una família. Ara estic sol", signa David Hatuel, en un d'aquests *collages* en què Calleja s'interroga sobre la violació dels drets humans i es pregunta si és l'hora de la veritat (*Time for truth*).

L'art com a comunicació: Josep M. Calleja se serveix d'aquests *collages* plens de no-

tícies mortuòries, tràgiques, per jugar amb l'escriptura periodística com a referent de la veritat, com a comunicació objectiva que el poeta aprofita per acabar d'insistir en l'evidència de la mort causada per la guerra: *This is the landscape* (*Aquest és el paisatge*), *The blood is red* (*La sang és vermella*). Notícies tatxades, taques en forma de taüt es repeteixen sobre notícies de diari, l'art com a senyal de comunicació, pur i dur, sense sortir del blanc i el negre.

Recordatoris dels morts: Calleja dona un toc d'alerta sobre la tasca del poeta en un món global. Ens recorda que cal despertar a una nova consciència, que no es pot callar o restar indiferent davant tanta crueltat, prepotència

dels uns, indefensió dels altres, la mort per abús de poder necessita una implicació per part de tots. Per això, aquests *collages* són enormement tristos, una mena de recordatoris de dol de tots aquells la mort dels quals ens arriba des de l'anonimat i ens deixa despullats davant un món en què els cadàvers cauen del cel, sovint davant la indiferència dels que s'ho miren. Com assenyala David Castillo a la presentació, "la inèrcia de la mort i el periodisme, del periodisme sobre la mort, no és excusa sinó pretext per a la reflexió de Calleja, que altera el realisme amb aportacions conceptuals sobre els mecanismes de censura, de l'atzar dins l'assassinat generalitzat que implica la guerra".

El poeta en un món global